

รูปที่ 1. เกสัชกร ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.วิเชียร จีรวงส์
(ภาพจาก (1))

เกสัชกร ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.วิเชียร จีรวงส์ “เกสัชกรผู้พัฒนาการสอนและวิจัยด้านสมุนไพรร”

ตอนที่ 1: ชีวิตและการทำงาน

เกสัชกร ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.วิเชียร จีรวงส์ ราชบัณฑิต เป็นเกสัชกรผู้ทรงคุณวุฒิ เปี่ยมด้วยคุณธรรม มีผลงานทางวิชาการและทางวิชาชีพเกสัชกรรมที่โดดเด่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องสมุนไพรร ท่านเป็นบุคคลสำคัญที่ปรับปรุงมาตรฐานการศึกษาวิชาสมุนไพรรในประเทศไทยให้เจริญก้าวหน้าทัดเทียมอารยประเทศ เป็นผู้วางรากฐานและข้อมูลพื้นฐานการเรียนการสอนให้ดำเนินไปตามแนวทางวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีสมัยใหม่ ทั้งในคณะเกสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเอง และยังเป็นแม่แบบให้สถาบันการศึกษาและหน่วยงานอื่น ๆ จนก่อให้เกิดความก้าวหน้าในการเรียนการสอนและการวิจัยสมุนไพรรตามลำดับ ท่านบุกเบิกการสอนและการวิจัยด้านสมุนไพรรจนเป็นที่ยกย่องทั้งในระดับประเทศและต่างประเทศ รวมทั้งมีผลงานวิจัยและพัฒนาด้านเกสัชเวช ซึ่งถูกเผยแพร่จนเป็นที่ยอมรับ วารสารเกสัชกรรมไทยฉบับนี้จึงขอยกย่องและสดุดีอาจารย์ในฐานะต้นแบบเกสัชกรผู้พัฒนางานวิชาการด้านเกสัชเวชในยุคปัจจุบันของไทย

วัยเยาว์และการเรียน

เกสัชกร ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.วิเชียร จีรวงส์ เกิดเมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2460 ที่เรือนเล็กบนฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา เหนือหาดทรายที่บ้านนางงาม ตำบลท่างาม อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี บิดาชื่อนายกิจ (กิด) จีรวงส์ บิดาของท่านมีเชื้อสายจีนแซ่จางในสำเนียงจีนกลาง มารดาชื่อนางแม่จัน จีรวงส์ (เชื้อช่าง) อาจารย์เป็นลูกคนที่ 4 ในบรรดาพี่น้อง 9 คน พี่น้องของอาจารย์เสียชีวิตตั้งแต่เด็กก่อน 6 ขวบถึง 5 คน ครอบครัวของท่านรับจ้างทำทองรูปพรรณ ทั้งยังค้าข้าวค้ำ โคน และระแทะ (ยานพาหนะชนิดลากขนาดเล็กมี 2 ล้อที่ใช้วัวเทียม)

อาจารย์วิเชียรเริ่มการศึกษาชั้นประถมบริบูรณ์ 3 ที่โรงเรียนประชาบาลวัดเฉลิมมาศ อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรีในปี พ.ศ. 2469 และได้ย้ายไปเรียนที่โรงเรียนประจำจังหวัดลพบุรีขณะที่อายุได้ 10 ขวบ เมื่อเรียนต่อที่ลพบุรีได้เพียงปีเดียวก็จบมัธยมปีที่ 1 ในปี พ.ศ. 2471 คุณหน้าของอาจารย์ได้บอกว่า ถ้าอยากได้ดีต้องเข้าไปเรียนที่กรุงเทพฯ คุณนาจึงพาท่านอาจารย์มาฝากตัวเป็นศิษย์ที่โรงเรียนฝึกหัดครูวัดบวรนิเวศตั้งแต่ปี พ.ศ. 2472 ต่อมาท่านสำเร็จชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 จากโรงเรียนฝึกหัดครูวัดบวรนิเวศเมื่อ พ.ศ. 2476 ในปี พ.ศ. 2478 อาจารย์เรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 8 จากโรงเรียนมัธยมวัดเทพศิรินทร์

ในปี พ.ศ. 2479 อาจารย์เข้าศึกษาในแผนกเตรียมแพทยศาสตร์ อักษรศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ท่านใช้เวลาในการเรียนในแผนกเตรียมแพทยศาสตร์ 2 ปี แล้วเข้าเรียนในแผนกเกสัชกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในปี พ.ศ. 2482 ในตอนนั้นหลักสูตรเกสัชศาสตร์ใช้เวลา 4 ปี ท่านสำเร็จการศึกษาในปี พ.ศ. 2486 ซึ่งในปีที่สำเร็จการศึกษานี้ แผนกเกสัชกรรมศาสตร์ได้ถูกยกฐานะและย้ายไปสังกัดเป็นคณะเภสัชศาสตร์ (การสะกดในสมัยนั้น) โนมมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ที่สังกัดกระทรวงสาธารณสุขตั้งแต่ปี พ.ศ. 2485 จึงถือว่าท่านเรียนจบเกสัชกรรมบัณฑิต (การสะกดในสมัยนั้น) จากมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ โดยเป็นเกสัชกรในระดับปริญญาตรีรุ่นแรก อาจารย์ได้ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบโรคศิลปะสาขาเกสัชกรรมแผนปัจจุบันชั้น 1 เลขที่ ภ. 47 ในปีนั้น มีผู้สำเร็จการศึกษา 20 คน เช่น ศาสตราจารย์ หม่อมหลวงประนต ชุมแสง ศาสตราจารย์ พันโท สามารถ อังสุสิงห์ ศาสตราจารย์ฉวี บุนนาค เป็นต้น

อาจารย์เป็นผู้รักการเรียนรู้ทั้งในทางโลกและทางธรรม ในปี พ.ศ.2491 อาจารย์เรียนจบนักธรรมตรี ชั้นเอก

สำนักวัดบวรนิเวศวิหาร อาจารย์ได้ลาราชการเพื่อบรรพชาและอุปสมบทได้ฉายาว่า อภิวัฒนภิกขุ การบวชเรียนนี้ทำให้อาจารย์มีความรู้ภาษาบาลีที่ดี ทำให้เข้าใจข้อความในคัมภีร์ยาโบราณได้ดี อาจารย์มีการเรียนรู้ในทางโลกมากมายหลายสาขาทั้งในและต่างประเทศอย่างต่อเนื่อง ดังนี้ อาจารย์ได้รับทุน Mutual Security Administration ไปศึกษาระดับประกาศนียบัตรในสาขาเภสัชเวทจากมหาวิทยาลัยวอชิงตัน ประเทศสหรัฐอเมริกา และสาขาสาธารณสุขจาก Department of Health, Education and Welfare, Washington DC. (พ.ศ. 2494) อาจารย์ได้ศึกษาวิชา mineralogy จากคณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (พ.ศ. 2496) ศึกษาวิชา marine biology และวิชา invertebrate zoology จากคณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (พ.ศ. 2501) ศึกษาวิชา radio-chemistry จากกรมวิทยาศาสตร์ กระทรวงอุตสาหกรรม (พ.ศ. 2503) ได้รับทุนจาก International Atomic Energy Agency D.R.I.P. (Oak Ridge Institute of Nuclear Studies) เพื่อศึกษาในหลักสูตรประกาศนียบัตร "radiological health training" and "radionuclides in water course" (Robert A. Taft Sanitary Engineering Center, Cincinnati, Ohio) (พ.ศ. 2504) ศึกษาวิชา scientific glass working (Purdue University) (พ.ศ. 2506) ได้รับปริญญาเอกทางเภสัชศาสตร์และสมุนไพรจากมหาวิทยาลัย Purdue จากประเทศสหรัฐอเมริกา ท่านเป็นบุคคลที่ได้รับปริญญาเอกในสาขานี้เป็นคนแรกของประเทศไทย (พ.ศ. 2507) อบรมวิชา medical applications of radio-isotopes โดย IAEA คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ (พ.ศ. 2509) ศึกษาในหลักสูตรประกาศนียบัตร narcotics control ดำเนินการโดย U.N. Central Bureau of Narcotics (พ.ศ. 2513)

ประวัติรับราชการและการทำงาน

ในปี พ.ศ. 2486 ขณะเป็นนักศึกษาชั้นปีสุดท้ายที่คณะเภสัชศาสตร์มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ อาจารย์ได้รับความไว้วางใจให้เป็นผู้ช่วยสอนวิชาสมุนไพรให้แก่ศึกษารุ่นน้อง ต่อมาเมื่อสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี อาจารย์ได้รับบรรจุเป็นอาจารย์ตรี คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัย

แพทยศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข โดยทำหน้าที่สอนวิชาเภสัชพฤกษศาสตร์ เภสัชเวท (วิชาสมุนไพร) พิษวิทยา กัมมันตภาพรังสี และได้เป็นอาจารย์โทและอาจารย์เอกในปี พ.ศ. 2490 และ 2503 ตามลำดับ ในปี พ.ศ. 2515 อาจารย์ดำรงตำแหน่งหัวหน้าแผนกวิชาเภสัชวินิจฉัย (ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นแผนกวิชาเภสัชเวท) ในปีเดียวกัน อาจารย์ได้แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งคณบดี คณะเภสัชศาสตร์ อาจารย์เกษียณอายุราชการในเดือนกันยายน พ.ศ. 2521

แม้ได้เกษียณอายุราชการไปแล้ว อาจารย์ยังคงเป็นอาจารย์พิเศษที่ภาควิชาเภสัชเวท คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยอย่างต่อเนื่อง โดยสอนทั้งในระดับปริญญาตรี โท และเอก และให้คำแนะนำในงานวิจัยต่าง ๆ รวมทั้งเป็นอาจารย์พิเศษให้แก่สถาบันการศึกษาต่าง ๆ เช่น คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะสัตวแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยรังสิต มหาวิทยาลัยนเรศวร และอายุรเวทวิทยาลัย (ซีวักโกมารภัจจ์) ด้วยผลงานและความทุ่มเทต่อการทำงานของ ท่าน ท่านได้รับแต่งตั้งเป็นศาสตราจารย์พิเศษของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในปี พ.ศ. 2522 และได้รับปริญญาเภสัชศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในปี พ.ศ. 2534 และจากมหาลัยขอนแก่นในปี พ.ศ. 2540

หลังเกษียณไปแล้วถึง 16 ปี ในปี พ.ศ. 2537 อาจารย์ได้ปฏิบัติราชการในตำแหน่งอาจารย์ที่คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จนถึงวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2545 จากนั้นจึงไปปฏิบัติราชการที่คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากรจนถึงแก่อนิจกรรมเมื่อวันที่ 2 มิถุนายน พ.ศ. 2549 รวมอายุได้ 88 ปี

เอกสารอ้างอิง

1. Association of Alumni of Faculty of Pharmaceutical Sciences, Chulalongkorn University. Centennial memorial book: Professor Emeritus Vichien Jeerawong, R.Ph and Royal Academician. Pathumtani: Language Center and Advertisement; 2018.